

בעזהשי"ת

מִיָּמֵינוּ עֲצָה בְּלֵב-אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָה
סְטְרִיקוֹב

קובץ דברי תורה

עצה ותבונה

דברי תורה

מב"ק מרז אדמו"ר זצלה"ה

'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מב"ק מרז אדמו"ר שליט"א

'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת האזינו שבת שובה

ויום הכיפורים

תשפ"ד

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

נדבת
מורינו הגה"צ שליט"א

לע"נ אביו

הגה"צ ר' יצחק יהודה זצוק"ל
בן הגה"צ ר' משה שמואל שטרן זצוק"ל
גאב"ד ביליין

גלב"ע י"א תשרי תשס"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת
הר"ר יעקב קלמן רייכר הי"ו
ירושלים

לע"נ אביו

הרה"ח ר' דוב בערל רייכר זצ"ל
בן הרה"ח ר' קלמן קלונימוס זצ"ל
גלב"ע ביום י"ג תשרי תשמ"ז

לזכרון עולם

כל בני משפחתה שנספו בשואה
הי"ד

לתרומות והנצחות:
052-7620204

רחוב דוד 32 ירושלים

קובץ ע"ד
ערש"ק האזינו – שובה תשפ"ד

ניתן להאזין לשיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי במערכת 'קול סטריקוב' מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור בקו שיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

לקבלת הגליון באימייל a609200101002@gmail.com

שבת שובה

וקשה איך נתן סימן כזה, שאם לא ייענשו אלה ע"י שיצרא ה' בריאה חדשה להמיתם הרי שלא עשה את מעשיו בשליחות ה', והלא היו יכולים לעשות תשובה והיה נסלח להם ולא היו נענשים כלל.

ותירץ שמרע"ה דקדק בדבריו שאמר 'אם כמות כל האדם ימותון אלה', שרק אם האנשים ה'אלה' לא ימותון אזי יהיה מוכח ש'לא ה' שלחני', וחילו אם יעשו תשובה הרי שוב אינם נחשבים האנשים ה'אלה', כיוון שע"י התשובה הרי הם כאנשים אחרים לגמרי, לא אותם האנשים שחטאו, וממילא הרי זה שפיר סימן טוב.

ידוע (ראה ויק"ר פ"ל ס"ג; ספר הישר לר"ת שער העשירי) שהשצ בתשובה שלימה הוא כקטן שנולד. וברמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) איתא עניין זה צהאי לישנא: "ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים". היינו שהבעל תשובה נחשב לאחר התשובה לאיש אחר ממש.

ואמר רבינו הרד"ק מפי שבנוב זי"ע עפ"ז לבאר מה שאמר משה רבינו ע"ה על עדת קורח (צמדצד טו, כח-כט): "בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלצני, אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני".

יום הכיפורים

נוהגים ללקות מלקות ארבעים
בערב יום הכיפורים (שו"ע
או"ח סי' תרו ס"ו).

וי"ל הטעם לזה, דהנה הרה"ק
מאוס טרובצא זי"ע סיפר
שפעם נסע אל הרה"ק רבי דוד מישה
מטישורטקוב זי"ע ושמע ממנו לבאר
מה שאמרו חז"ל (מכות כג.) "כמה מלקין
אותו ארבעים חסר אחת", ואף שבתורה
נאמר (דברים כה, ג) "ארבעים יכנו", מ"מ
דרשו חז"ל שצאמת יש להכותו רק ל"ט
מלקות, וכדאיתא שם בגמ' (ע"ב):
"צספר תורה כתיב 'ארבעים' ואתו רבנן
צנרו חדא". ול"צ טעם הדבר שצנרו
רבנן ממה שמפורש בתורה (יעו"ש בגמ'
שדרשו המקור לזה), ועד כדי כך שאם יוסיפו
מכה אחת על הל"ט יעצרו על לאו ד"לא
יוסיף" (דברים שם) וכמבואר בגמ' שם
שגם על תוספת רלועה אחת עוצרים
בלאו זה.

ואמר הרה"ק מטשורטקוב שזהו כדי
להורות לאדם המוכה לבל יחשוב
שאחר שקיבל את המלקות הרי הוא כבר
צא על שלימות תיקונו. ולכן נותנים לו
רק ל"ט מלקות והרי צאמת כתיב
'ארבעים יכנו', ואז גם אחר שלקה ירגיש
שעדיין חסר צכפרתו ויש לו עדיין מה
לתקן, ולא חוזר להיות כצתחילה.

וי"ל עד"ז באופן אחר, שהנה אומרים
(צפייט למוסף יום ראשון של ר"ה) "אל-ל
אמונה צערכך דין, אם תמנה עומק
הדין, מי יצדק לפניך צדין". והיינו שאין
שייך שתהיה הנהגה שכולה לפי מידת
הדין, אלא צהכרח נריך ג"כ לערצ צה
ממידת הרחמים.

ולבן צנרו רבנן חדא, כי אף שבתורה
נאמר 'ארבעים יכנו', והיינו שלפי
שורת הדין דינו ללקות ארבעים לא פחות
ולא יותר, זהו כאשר ההנהגה היא רק
לפי מידת הדין, אבל היות שאין ממנאים

את עומק הדין, ומערצים ג"כ את מידת הרחמים, ממילא מורידים מכה אחת והוא לוקה רק ל"ט.

והנה הלאו ד'לא יוסיף' הוא איסור כללי על כל חובל בחצרו ולאו דווקא בחוטא שלוקה יותר מדינו (כחובות לג.). ספר המנוות לרמב"ם מנוות ש"שיט), רק שאם מלקים את החוטא יותר מן הקצוב לו הרי מלקות יתירות אלו אין ניתנים לו מן הדין וממילא עוזרים על איסור זה של חובל בחצרו. אכן נראה שמה שנכתב איסור זה דווקא צפרשת מלקות, י"ל שזה לרמוז עניין זה שאפילו אדם כזה שחטא ונתחייב מלקות מ"מ אין לנקוט עמו את מלוא חומרת הדין, ועדיין נריך להתנהג עמו גם צמידת הרחמים, ולכן יש להיזהר שלא להוסיף לו אפילו מכה אחת יותר ממה שנקצב לו.

ובן נראה בכל דיני מלקות שהם צמידת הרחמים, וכדאיתא שם (מכות כג.) "אין אומדין אותו אלא צמכות ראויות להשתלש" (ש"ס אמדוהו שיכול ללקות עשרים אינו לוקה אלא י"ח שמתחלק

לשלוש), ומצואר שאומדים אותו תחילה כמה מלקות הוא יכול לקבל, ואם הוא חלש ואינו יכול לסבול ארבעים מלקות ילקה פחות (רמב"ם פי"ז מסנהדרין ה"א). והכל על דרך האמור, שאף שהוא שעת עשיית דין ומשפט, מ"מ גם צמנצ כזה יש רחמנות על האדם (ראה חידושי הגר"ח סטנזיל למכות שם, ובכתבי הגר"י נזיר כג.). וזהו יסוד לאו ד'לא יוסיף' האמור כאן, להורות שגם צמנצ של דין יש לערב רחמים.

ובמו כן מה דאיתא התם (מכות כג.): "נתקלקל צין צריעי צין צמים פטור" היינו שאם אירע לו צשעת המלקות איזה דצר הגורם לו לציוון נפטר מן המלקות, וכדילפינן מקרא ד"ונקלה אחיך לעיניך" (דברים שם), "כיוון שנקלה הרי הוא אחיך" (מכות כג., רש"י שבעות כח. ד"ה התם רך). וזהו צחינה של המתקת הדינים. והרי שצשעת עשיית הדין צעלמו יש ג"כ מקום לרחמים.

ונמצא שכל עניין המלקות מורה על צחינת ה"רחמים צדין" (ראה

והנה לשון הרמב"ם^ב הוא שצריך
 האדם להתצייש בחטאיו, והוא
 שלימות התשובה, וי"ל העניין בזה, כי
 כאשר האדם צוש מחטאיו הרי בזה גופא
 מתקיים 'ונקלה', וממילא 'כיוון שנקלה
 הרי הוא אחיך', וזוכה לכפרה גמורה.

רמז"ן ויקרא כג, כד^א, ולכן לוקים בערב
 יוה"כ, כדי להמשיך עניין זה, שאף אם
 אמנם כעת הוא מצב של דין, לא יהיה זה
 חלילה באופן של מינוי עומק הדין, אלא
 צמידת הרחמים ג"כ.

(א) וז"ל שם: "כי הכל תלוי בתשובה אלא בראש השנה מתיחד במדת הדין ומנהיג עולמו וביום
 הכפורים במדת הרחמים והוא מאמרם (ר"ה לב): 'מלך יושב על כסא דין' וכו', ראש השנה יום דין
 ברחמים, ויום הכפורים יום רחמים בדין".
 (ב) לא מצאנו מקורו, אולם כן איתא בשערי תשובה (ש"א אוכ"ב): "והמדרגה העליונה בזה, שיכלם
 האדם על עונותיו מלפני השם יתברך", יעו"ש.

דולה התבונה

◆ שבת שובה ◆

'אתה פתחת בתשובה תחילה' - החידוש בתשובת ראובן

רעוא דרעוין שבת שובה תש"ע

איתא במדרש רבה פר' וישב (פד, יט): "'וישב ראובן אל הבור' (נראשית לו, כט), והיכן היה ר' אליעזר ור' יהושע, ר' אליעזר אומר בשקו ובתעניתו, כשנפנה הלך והציץ לאותו בור, הדא היא דכתיב 'וישב ראובן אל הבור', אמר לו הקדוש ברוך הוא מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה, היך שבן בנג עומד ופותח בתשובה תחלה ואיזה זה הושע שנאמר (יושע יד, ג) 'שובה ישראל עד ה' אלקיך'".

ונודעה תמיהת המפרשים על דבריהם ז"ל, איך אמרו שראובן פתח בתשובה תחלה ולפניו מעולם לא חטא אדם ועשה תשובה, הלא כבר הקדימוהו לראובן בתשובתם אדם הראשון וקין. וגם משה שאמרו שהושע פתח בתשובה תחילה בנבואה, והלא לא הוא היה הנביא הראשון שהזכיר עניין התשובה, שהרי היא שנויה רבות בתורה ובנביאים ובכתובים.

ובישמח ישראל (וישג, ג) הביא בשם אביו אדמו"ר הזקן מאלכסנדר זי"ע שפירש כוונת המדרש, כי הנה באמת ראובן תיכף ומיד אחר שחטא עשה תשובה שלימה מעומק לבו בלי עיכוב כלל, ונתקבלה תשובתו בשלימות, וכמו שנאמר תיכף לאחר החטא (נראשית לה, כג) "ויהיו בני יעקב שנים עשר", שתיכף אחר החטא נחשב יחד עם שאר השבטים כולם שווים לטובה (וכמו שפירש"י שם), כי קיבל השי"ת מיד את תשובתו וכאילו לא חטא כלל.

אולם בכל זאת לא הסתפק ראובן בכך שכבר נמחה עווננו ונתכפר לו, והמשיך לעסוק בדרכי תיקוני התשובה, בשק ובתענית, ואע"פ שבאמת הכל נתכפר לו ולא נשאר שום רישם מחטאו ע"י החרטה שהתחרט מיד אחר החטא, אבל ראובן לא שת לבו לזה והוסיף בעסק התשובה.

וזהו עומק כוונת חז"ל באמנם 'מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה', היינו שלא היה אדם שעשה תשובה כאשר לא היה חטא בידו, כמו תשובת ראובן שהייתה אחר שנתכפר לו שאז נחשב לו כאילו לא חטא, משא"כ תשובת אדם הראשון וקין הייתה קודם שנתכפר להם על כל חטאם לגמרי, וזה אינו חידוש כל כך שיעשה אדם תשובה קודם שנתכפר לו.

ועל זה אמרו 'חייך בנך עומד ופותר בתשובה תחילה ואיזה זה הושע שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלקיך', כי הנה בפסוק הזה פירש רש"י בשם הפסיקתא "עד שלא נעשה סנגוריא קטגוריא", היינו כי 'הוי"ה' הוא שם הרחמים ו'אלקיך' הוא מידת הדין, וזהו 'שובה ישראל עד ה' אלקיך' היינו קודם שיתהפך חלילה משם 'הוי"ה' מידת הרחמים להיות 'אלקיך' מידת הדין, והיינו שיעשה תשובה מיד אחר שיחטא.

ובכל זאת נאמר אח"כ (הושע טז, ג) "כל תשא עון וקח טוב", כי אף שכבר שב 'עד ה' אלוקיך' היינו תיכף אחר העבירה, עוד יש להמשיך ולעשות תשובה ולעסוק בענייני של תיקון וכפרה שהוא עניין 'כל תשא עון וקח טוב'. ואופן כזה של תשובה חידש הושע לראשונה ולא קדם לו שום נביא, ולזה זכה יען היה צאצאו של ראובן שפתח לראשונה בעסק תשובה כזה, עכד"ק של אדמוה"ז מאלכסנדר זי"ע.

ומה שבאמת גם אחר שנתכפר כבר על החטא צריך עדיין לעסוק בתיקוני תשובה, הוא על פי מה שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ב, מ) וז"ל: "ועוד יתפלל בעל התשובה אל השם למחות כעב פשעיו וכענן חטאתיו ושיחפוץ בו וירצהו ויעתר לו כאשר אם לא חטא, כענין שכתוב בדברי אליהוא על בעל התשובה אחרי היסורין (איז לג, כו) 'יעתר אל אלוך וירצהו', כי יתכן להיות העון נסלח ונפדה מן היסורין ומכל גזרה, ואין לשם חפץ בו ומנחה לא ירצה מידו. ותאות הצדיקים מן ההצלחות להפק רצון

מהשם ושיחפוץ בהם, ורצונו החיים הקימים והאמתיים והאור הגדול הכולל את הנעימות, כענין שנאמר (מסליס ל, ו) 'חיים ברצונו', ונאמר (שס פ, כ) 'ה' אלקים צבקות השיבנו האר פניך ונושעה', ואמרו זכרונם לברכה (מדרש מסליס פ) 'אין לנו אלא הארת פניך', והוא ענין הרצון, וכבר הקדמנו ובארנו זה.

"על כן תראה בתפלת דוד בעת התשובה, אחרי שאמר (מסליס נא, ד) 'הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני', התפלל עוד על הרצון להיות רצון השם יתברך בו כקודם החטא, ואמר (שס, יג) 'אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני', אחרי כן התפלל ואמר (שס, יד) 'השיבה לי ששון ישעך', שיהיו נסי השם וישעו מצויים אתו ושתצלח עליו רוח אלקים כאשר בתחלה, אחרי כן אמר 'ורוח נדיבה תסמכני', פירוש, הנה קטנתי מפני פשעי ואינני ראוי לניסוך ולהגלות עלי זרוע קדשך, ואם נשאת עון חטאתי, אינני כדאי להיות נאהב ורצוי כירחי קדם, אבל ברוח נדיבה תסמכני, כי אין קץ לנדבתך וטובתך".

וממילא מובן שפיר שגם אחר שכבר זכה האדם להיות בבחינת 'שובה ישראל עד ה' אלקיך', שעשה תשובה ונתכפר לו מיד תיכף החטא, עדיין יש עליו לעסוק בתיקוני תשובה, במטרה ובתכלית שעיי"ז ישיג גם כן את הריצוי מלפני השי"ת.

ובאמת עוד דבר חידוש מצאנו בתשובתו של ראובן, והוא על פי מה שאמר כ"ק אאזמו"ר וצוק"ל, על מה שנדרש עוד בפסוק 'וישב ראובן אל הבור' במדרש (לקט טו"ז): "אמר להם כסבור הייתי שאמצא תרופה למעשה בלהה, ועתה אנה אני בא". כאלו, וא"כ 'אנה אני בא'. והוא אומר דרשני, וכבר האריכו המפרשים למעניתם בזה. ואמר אא"ז וצ"ל בדרך פשוט, כי בחטא ראובן לפי פשט התורה הרי עבר על חטא חמור מאוד, אולם חז"ל דרשו שלא היה החטא כפשטות הכתוב רק היה חטא קל ודק, ורק לפי מדרגתו של ראובן היה חטא. וכדאיתא בגמרא (שבת נ"ג): "כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה שנאמר 'ויהיו בני יעקב שנים עשר', מלמד שכולן שקולים כאחת, אלא מה אני מקיים (שס) 'וישכב את בלהה פילגש אביו', מלמד שבלבל מצעו של אביו ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עמה". ונמצא שמעשה בלהה לא היה חטא

ממש, אלא שבדרגת ראובן מי"ב שבטי י-ה היה איזה עניין דק שנחשב לו כחטא חמור, וכמו שאמרו חז"ל (יבמות קנ"א): ש"הקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה".

והנה כמו כן היה אצל יוסף, דאיתא (נר"ר פד, ז) שהמכירה היה עונש על מה שהביא דיבת אחיו רעה אל אביהם (נלשית ט"ז, ז). וזה היה גם כן דקדוק הדין עם יוסף לפי דרגתו הגדולה.

והנה עד עתה חשב ראובן שלא ייענש על חטאו כ"כ, כיוון שהיה חטא קל, אולם כאשר ראה ראובן שהילד איננו, הכיר עד כמה מגיע הדקדוק והתביעה מהשבטים, שהקב"ה העניש את יוסף אפילו על כזה חטא דק, וממילא 'ואני אנה אני בא' במעשה בלהה, שאפילו שלא היה שם חטא כפשוטו, והאומר ראובן חטא אינו אלא טועה, בכל זאת הרי הקב"ה מדקדק עם שבטי י-ה גם על חטאים דקים.

ועב"פ לדרכינו למדנו דבר חידוש נוסף בתשובתו של ראובן, יותר מכל תשובה רגילה, שאף שלא היה כלל חטא חמור, אלא דקה מן הדקה, מכל מקום הרבה להתעסק בשק ותענית ע"ז מאוד.

ובספר המספיק לעובדי ה' לרבינו אברהם בן הרמב"ם (פיק ז) מביא שאחד אמר לפני אביו בליל יוה"כ שאינו יודע על מה יש לו לשוב בתשובה, כי לא ראה בעצמו שום עוון ופגם שיש לו לשוב עליו, והנה הרמב"ם לא הוכיח לו במישור שמעיה בחשבונו ובאמת גם הוא יש לו דברים שלא קיים כראוי ויש עוונות קלות שעבר עליהם, רק אמר: "מסכן שכמותו, לו ידע את אשר עליו לדעת, היה חוזר בתשובה על שחושב הוא כי אין לו עון לחזור עליו בתשובה".

וביאור הדברים, כי כלל גדול הוא שכלפי הקב"ה אי אפשר להיות צדיק שלם, ותמיד באיזו בחינה ומדרגה שהאדם נמצא בה יש לו על מה לשוב בתשובה, ולפי רוב צדקותו כן יש לו לשוב בתשובה גם על פגמים קלים יותר שכלפי אנשים פחותים יותר אינם נחשבים לפגם, ואם אדם זה שאמר כן לא ידע מכלל זה, הרי על זה לבד צריך לשוב בתשובה שלימה שחסר מהבנה יסודית זו.

ולפי זה י"ל בכוונת המדרש 'מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה', וכעין דברי אדמוה"ז מאלכסנדר, והיינו מעולם לא היה אדם ש'לא חטא', היינו שלא היה בידו חטא גמור, ומכל מקום עשה תשובה, ורק ראובן הוא פתח בסוג תשובה כזו שאף שלפי האמת לא היה במעשיו עוון גמור, מ"מ עסק הרבה בתשובה על כי לפי דרגתו נחשב לו אותו מעשה לחטא.

ועל כך אמר לו הקב"ה 'חייך שבן בנך פותח בתשובה תחילה שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלקיך', והמשך הכתוב שם "כי כשלת בעונך", ולשון 'כשלת' מורה שמדבר על חטא כזה שנעשה באופן של שוגג או אונס, שאינו חטא חמור כל כך כמו העושה בשרירות לבו בזדון, ולכן לא נאמר כאן 'יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו' וכהאי גווני שהם מדברים על חטאים שנעשו במזיד וברשעות, אלא רק 'כשלת בעונך', שנכשל בה, בשוגג או באונס.

ועל זה בא הושע לחדש שגם ככהאי גווני, שנכשלו בחטאים קלים, מכל מקום 'שובה ישראל עד ה' אלקיך', כי לפני ה' אלוקינו יש מדריגת לאין שיעור, ותמיד צריך לשוב בתשובה לרוב גדלותו ית"ש. ודבר זה לא נאמר בתורה ובנביאים קודם לכן, ורק הושע הוא שפתח תחילה להורות דרך תשובה כזה להדיא, ולזכה זכה בזכות היותו צאצאו של ראובן שפתח תחילה בתשובה על חטאים דקים.

וזאת היא העבודה בשבת שובה, להכין את עצמינו לקראת יום כיפור ולהשריש ולהחדיר במוח ובלב שהתשובה אינה רק על העוונות שמונים אותם ב'על חטא', וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ז, ג) "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה ואלו העוונות קשים מאותן שיש בהן מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם וכן הוא אומר (ישעיה נה, ז) 'יעזוב רשע' וגו'".

והרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע חזר על דברי הרמב"ם הללו (אמרי פנחס ט, קפ), והביא שגם השל"ה הק' (מסכת יומא ד"ה והנה יט) אחר שהביא דברי הרמב"ם כתב: "וכיוצא בהם אלף", ומסיים "לכן כל אדם כמוני היום ראוי לחזור בתשובה וכל ימיו בתשובה".

וכאשר נבא בגישה זו לעבודת התשובה בימים אלו, ממילא יהיה ביוה"כ העניין של 'שובה ישראל עד ה' אלקיך' וכל המדרגות של 'עד ה' אלקיך' האמורות בספה"ק, ואז נקווה שיתקיים בנו מקרא שכתוב (יחזקאל לו, כה) "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם", שדרשוהו חז"ל (מסכת יומא ט, ט) על עניין יוה"כ, "לפני ה' תטהרו" (ויקרא טז, ז), אמן.

◆ יום הכיפורים ◆

**שני דרכי תיקון התשובה יסודם במצוות העיניו של יום הכפורים
ובמצוות האכילה בערב יוה"כ**

לחיים טיש אחר התפילה, ערב יוה"כ תש"ע

במעם המצוה לאכול בערב יום הכפורים כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ד, ס"ט) לבאר בג' אופנים, הא', שהוא כדי להראות השמחה על שהגיע זמן הכפרה, והוא אות וסימן שהאדם דואג על אשמתו ומצטער על עונותיו, ולכן מצפה בכל מאודו לכפרה, וכאשר מגיע עת הכפרה הרי הוא שש ושמח, כי "אם עבר אדם על מצות לא תעשה ועשה תשובה ידאג לעונו ויכסוף ויחכה להגיע ליום הכפורים למען יתרצה אל השם יתברך", והשמחה על שמגיע יום הכפרה מראים באכילה בערב יוה"כ.

הב', כי בכל מצוה צריך לשמוח בשמחה של מצוה על שזוכים לקיימה, ויום הכיפורים הוא מצוה, ע"כ צריך להיות בשמחה ע"ז, וזהו ע"י סעודה, אלא שבעיצומו של יום אי אפשר, ועל כן נקבע היום שלפניו לסעודת שמחה של מצוה.

והג', באופן פשוט, למען נחזק להרבות בתפילה ובתחנונים ביום הכיפורים, ולשית עצות בנפשנו על התשובה ועיקריה. כי ביוה"כ יש חוב מיוחד לעסוק בתשובה, וכמו שכתב במקו"א (ג, ד) ש"מצות עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכפורים שנאמר (ויקרא טו, ז) 'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו', ואמרו רבותינו ז"ל (יומא פא:): כי יום הכפורים מכפר עם התשובה, על כן הזהירנו הכתוב שנטהר לפני השם בתשובתנו, והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו". וכלי לאכול ולשתות בערב יוה"כ יוקשה על האדם לעשות עבודה ומצוה זו כיאות, ולכן צריך לחזק את גופו באכילה ושתיה בערב יוה"כ.

וראיתי עוד טעם לאכילה בערב יוה"כ, על פי סיפור מעשה שהיה אצל הר"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע שבא אליו חוטא וביקש תיקון תשובה - כי כן היה מלפנים בישראל, שהיו חוטאים באים לפני גדולי הדור ומבקשים מהם שיסדרו לפניהם תיקון תשובה על חטאיהם, ובדרך כלל היו נותנים סדר שלם של תעניות וסיגופים שיערכם החוטא, ואז יסור עוונו ויתכפר לו, וכן רואים בשו"ת נודע ביהודה (או"ם קמא, לה) שביקשו ממנו תיקון תשובה לאחד שנכשל בעבירות חמורות, והשיב שם שאף אם אמנם שעיקר התשובה היא החרטה והוידוי והקבלה על העתיד, אבל פטור בלא כלום אי אפשר וכתב לו הרבה סיגופים שעליו לעשות. וכך היה הסדר הרווח בימים ההם ששאלו את גדולי הדור תיקון על חטאים ונתנו לכל אחד כפי דרגת החטא סדר תעניות וסיגופים לכפרה.

אכן באותו אחד שבא לפני הר"ק לבקש דרך תשובה, התנהג עמו הר"ק באופן מפליא, שהורה לו שישאר אצלו לתקופת זמן, ואז ציווה את בני ביתו להאכילו בכל יום ויום סעודה דשנה, וכך במשך כמה ימים לא דיבר עמו כלל על החטא.

אחר כמה ימים שאכל ושתה, קראו אליו, והחל לדבר עמו בארוכה על גדלות השי"ת, ועל כל הטובות והחסדים שעשה עמו השי"ת מעודו ועד היום, והרחיב בזה באר היטב, ואז דיבר על חומר העוון ועל גודל הפגם שנעשה מזה. ואחר כל הדברים האלה ציווה לו לומר יחד עמו את נוסח הוידוי, והתחיל עמו וקראו יחד 'אשמנו', והלה

התרגש והתעורר עד למאוד, והחל לכבות בבכייה עצומה, עד שכוחותיו עזבוהו ונפל חלשות.

וציווה הרר"א לעוררו, ושוב לא דיבר עמו וציווה להאכילו ולהשקותו כמקודם במשך כמה ימים, ולאחר שהתחזק שוב ועמד בכוחו קראו שוב ודיבר עמו כבראשונה, על גדלות השי"ת ועל גודל טובותיו וחסדיו, ואז אמר עמו 'בגדנו', וכמעשהו בראשונה כך בשנייה, שהתעורר והתרגש עד למאוד עד שהתעלף. ושוב עוררוהו והאכילוהו והשקוהו כמה ימים, ואז שוב קראו אליו ודיבר עמו כדברים הראשונים ואמר עמו 'גזלנו', ושוב התעלף מרוב התעוררות, וכן היה בכל אחד ואחד מתיבות הווידוי, עד שגמר עמו את כל הסדר, ואז שלחו הרר"א לדרכו כשהוא בעל תשובה גמור בכל לבו ונפשו.

ולמד בזה הרר"א דרך תיקון חדש, שלעומת הדרך הרגילה שתיקון החטאים הוא ע"י התעניות והסיגופים, בדרך זו שחידש הרר"א הוא להיפך, שדווקא כאשר טוב לבו של האדם במאכל ובמשתה, ואזי יכול להתבונן ולהעמיק בחסדי ה' ובטובותיו עליו, מזה יבוא לתשובה וחרטה שלימה.

וזוהו עניין מצוות האכילה בערב יום הכפורים, שיעשה האדם תשובה ביוה"כ באופן כזה שמילא כריסו באכילה ושתייה, ואז יכול להתבונן בטובות הגדולות שעשה עמו השי"ת ברוב חסדו שהרבה עמו, ולמרות זאת הלך הוא ומרד בו, ועי"ז יבוא לחרטה עמוקה ולתשובה שלימה.

ונראה, דהנה ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, ויש להתבונן היכן מוזכר שהתיקון על החטאים הוא ע"י סיגופים ותעניות, הלא בתורה מצאנו רק שיש חטאים שצריכים להביא עליהם קרבן, ויש חטאים שאין צריך להם קרבן לכפרה רק תשובה על כל פרטיה כמו שמבאר הרמב"ם בהל' תשובה, והיכן אפוא נאמר עניין הסיגופים.

אכן י"ל שהיסוד לזה הוא במצוות יום הכפורים, שבו רואים שאין די בעשיית תשובה גרידא, אלא צריכים סיגוף ועינוי הנפש ורק עי"ז זוכים לכפרה גמורה. ונמצא שהיום התשיעי והיום העשירי מבין שניהם יסוד ושורש לשני דרכי התיקון, יום

הכפורים עצמו לדרך התיקון הרגיל שע"י תעניות וסיגופים, וערב יוה"כ הוא יסוד לדרך התשובה שחידש הרר"א, שגם ע"י האכילה והשתייה אפשר לבוא לתיקון ולכפרה, כי שני דרכים הם ושנים נצרכים, גם 'תענו את נפשותיכם', וגם האכילה והשתייה שבערב יוה"כ, ושניהם כאחד יביאו בעזוהשי"ת לתשובה ולכפרה גמורה, אמן.

ז'הסר שטן מאחרינו' - שלא תארע קלקלה בכפרת יוה"כ

אחר הבדלה, מוצאי יוה"כ תש"ע

ידועה התמיהה על מה שאומרים תיכף במוצאי יוה"כ בתפילת ערבית "סלח לנו אבינו כי חטאנו" וכו', והלא אנו מאמינים שזה עתה התכפר לנו על כל חטאינו, ואיך היה אפשר בזמן קצר כזה לעשות עוד חטאים שעליהם נבקש סליחה ומחילה. ונאמרו בזה כמה תירוצים.

ואפשר לומר עוד, דהנה נפסק להלכה (שו"ע מהו, ד) שגם על חטאים שכבר עבר עליהם יום כיפור והתוודה עליהם אז, אפשר להתוודות גם ביוה"כ הבא, ובטעמא דמילתא מתאמרא, שהנה כידוע (מצוה, ד, ז) "עבירה גוררת עבירה", וביאר הרבינו יונה בפירושו שם וז"ל: "זה מן הטבע אחר שעשה עבירה אחת ונתרחק מעבודת השם יתברך כי תבוא לידו עבירה אחרת אף כי אין היצר מתאוה אליה כבראשונה יעשנה כי רוחו עלול אל היצר ותוקף עליו, וכו', כי טבעו מורגל לעשות כל דבר אשר השם שנא".

ודבר זה שייך גם אחר שכבר עשה תשובה והתכפר לו על אותה העבירה, עדיין ייתכן שטבעו ומזגו שנתקלקל בעשיית העבירה הזו יביאנו חלילה לעבירה אחרת. ועל כך צריך לבקש שיימחק לגמרי רושם החטא, עד כדי כך שלא יגרמו על ידו חטאים אחרים.

ולכן מבקשים עתה 'סלח לנו אבינו כי חטאנו' אחר יום כיפור, כי הרי זה עתה התכפרו לנו החטאים, ואם נעבור עתה על חטא אחר, כתוצאה מההרגל הרע שהושרש בנו בעשיית החטאים הללו, הנה התקלקלה כל הכפרה, כי עדיין החטאים הראשונים מולידים כמותם, וממילא גם הם חוזרים ונעורים. לכן מבקשים עתה במיוחד 'סלח לנו אבינו כי חטאנו' היינו שימחה החטא לגמרי, וממילא שוב לא יתבטל הכפרה בכל אופן. ובזמר המבדיל למוצאי יוה"כ אומרים "שובו לכם לאהליכם ובראשיכם אלקיכם", והיינו, שאף שעתה צריכים לצאת מבית המדרש ששהו בו בכל הימים הנוראים ולחזור ולשוב לביתנו, יש להיזהר שתישאר בראשינו ובמחשבותינו השראת השכינה שהיינו שרויים בה ביום הכפורים ובכל הימים הנוראים, ועי"ז לא תתבטל הכפרה והסליחה.

ובזה נוכל לבאר מה שאומרים בתפילה (זרכת קר"ש של ערצית) "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו בצל כנפיך תסתירנו", וכ"ק אאזמו"ר זצוק"ל פירש 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו' שהוא כנגד יוה"כ, 'ובצל כנפיך תסתירנו' מכוון על סוכות. ובדרך זה י"ל דהנה ביוה"כ עצמו אין השטן נמצא כמו שאמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר, מו), אבל מבקשים 'והסר שטן מלפנינו', היינו שקודם יוה"כ לא יפריע להכנות ליום הקדוש, 'ומאחרינו', שגם אחר יוה"כ לא יגרום לביטול הכפרה של יוה"כ וכנ"ל.

ועל ידי שניהם, שנעשה העבודה הראויה של יוה"כ והכפרה לא תתבטל אח"כ חלילה, נזכה ל'ובצל כנפיך תסתירנו' שהוא השראת השכינה של חג הסוכות, וכדאיתא בישמח ישראל (סוכות, ה) על מה שכתב הרמב"ם (פירוש המשניות ר"ה ד, ז) שהימים הנוראים הם "הם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מהשם ויראה ממנו ומברח ומנוס אליו", היינו 'מברח' מהעונות ביוה"כ, 'ומנוס' אל השי"ת בסוכות, שנכנסים בסוכה תחת כנפי השכינה, ועי"ז זוכים שיתמלאו כל הבקשות והתפילות שביקשו והתפללו בכל הימים הנוראים, און מזאל האבן אלעם גוטם אויסגעבעטן.

